

آیا دولت در مسیر اصلاحات واقعی اقتصاد گام برمی دارد؟

جراحی اقتصادی برای مقابله با حراج ارزی

در حالی که تیم اقتصادی دولت، گرانی ماه‌های گذشته را به عنوان تورم به رسمیت نمی‌شناسد و آن را جهش قیمتی ناشی از حذف ارز ترجیحی می‌داند، اعلام مرکز آمار مبنی بر کاهش تورم تیر ماه نسبت به ماه گذشته، خبر از پایان شوک تورمی داد که دولت آن را وعده داده بود. سال‌هاست که دولت‌ها در دوره‌های مختلف جراحی بزرگ اقتصادی و طرح تحول اقتصادی را به تعویق انداخته‌اند. دولت سیزدهم اما وعده داده است بدون گره زدن معیشت مردم و اداره اقتصاد کشور به مذاکرات هسته‌ای، رشد اقتصادی ۵ درصدی، تولید سالانه یک میلیون شغل و یک میلیون واحد مسکونی جدید، کاهش نرخ بیکاری و از بین بردن سریع فقر مطلق تحقق خواهد یافت. نرخ تورم ۵۰ درصد کاهش می‌یابد و سپس تکرر می‌خواهد شد. صادرات غیرنفتی ایران از ۳۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۷۰ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۴ خواهد رسید و کل نیاز ارزی کشور از محل صادرات غیرنفتی تأمین خواهد شد.

کشاورزی ۳ میلیون شغل در این بخش را از بین برد و اختصاص ارز ترجیحی به واردات، این مسئله را تشدید کرد.

• دولت روی پله نخست اصلاحات اقتصادی

پس از موافقت مجلس با حذف ارز ترجیحی ۴۲۰۰ تومانی که طی چهار سال حدود ۷۵ میلیارد دلار از ارزهای کشور را هدر داد، اصلاحات اقتصادی دولت در اردیبهشت ماه امسال آغاز شد.

دولت پس از واریز یارانه نقدی مابه‌التفاوت آن به حساب سرپرستان خانوار، چهار قلم کالای مشمول این ارز را در فهرست ارز نیمایی قرارداد و بدین ترتیب در این اصلاحات، دلار ۴۲۰۰ تومانی از گروه کالاهای اساسی نظیر لبنیات، خوراک دام و تولید مرغ، تخم‌مرغ و روغن و بخشی از دارو و تجهیزات پزشکی حذف شد. البته پیش از این تصمیم، با حذف یارانه آرد صنف و صنعت در فروردین ماه، کالاهایی مانند ماکارونی، انواع کیک، نان‌های حجیم و محصولات قنادی نیز از فهرست مشمولان دریافت ارز ترجیحی خارج شده بودند. این تغییر موجب افزایش قیمت‌های مصرف‌کننده شد. با این حال بررسی‌ها نشان می‌دهد از سال ۱۳۹۷، فهرست اقلام واجد شرایط برای استفاده از ارز ارزان‌تر، به تدریج کوتاه‌تر شده است؛ بنابراین اگر خسارت و آسیبی که مردم ایران به دنبال تورم با آن مواجه هستند، به قدر کافی و منصفانه جبران شود، این اقدام می‌تواند به نفع اقتصاد باشد. البته مشروط بر اینکه زمینه‌های دیگر فساد به شیوه‌ای مؤثر، مهار شوند.

• پیش‌بینی از پرداخت نقدی تا کالابری

همزمان با اصلاحات یارانه‌ها، دولت اعلام کرد به مردم در قالب واریز مبلغی برای خرید کالا کمک خواهد کرد تا از تورم و افزایش پایه پولی جلوگیری شود.

ولی آیا دولت ابراهیم رئیسی و تیم اقتصادی کابینه‌اش توانسته‌اند در مسیر اصلاحات واقعی اقتصاد گام بردارند؟ با وجودی که روند اصلاحات در ابتدا بسیار کند پیش می‌رفت، ایجاد شوک‌های متعدد و تشدید بی‌ثباتی اقتصاد کلان که سبب شد نرخ ارز با روندی پرشتاب افزایش یافته و رکورد جدیدی در تورم ماه‌های ابتدای سال و افزایش نرخ ارز بر جای بگذارد، سیاست‌گذاران را به گرفتن تصمیم‌های سخت برای اقتصاد ترغیب کرد که در ذیل می‌خوانید.

• جمع کردن بستر فساد ارز ترجیحی رانت‌زا

اجرای یکی از طرح‌های مهم که از آن به عنوان جراحی اقتصادی یاد شده؛ یعنی حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی کالاهای اساسی موجب شد تا نرخ تورم نقطه به نقطه در خرداد ماه و تیر ماه ۱۴۰۱ به بالای ۵۰ درصد برسد و انتظار می‌رفت که بخشی از این فشار تورمی در ماه‌های پیش رو تخلیه شود. با این حال برنامه دولت این است که نرخ تورم را تا پایان سال آینده به محدوده ۲۰ درصد برساند که در این صورت رئیسی به یکی از برنامه‌های اقتصادی‌اش عمل خواهد کرد. بنا بر آخرین آمار دولت در سال ۱۴۰۰ رقمی در حدود ۱۸ میلیارد دلار برای تأمین ارز ۴۲۰۰ تومانی هزینه کرده است؛ اما کالاهای به قیمت بازار آزاد یا نزدیک به این قیمت به دست مردم می‌رسید. یکی دیگر از آسیب‌های جدی ارز ۴۲۰۰ تومانی برای کشور افزایش قاچاق معکوس بود. به این ترتیب که برای واردات یک کالای خاص، ارز دریافت و سپس کالا با قیمت بالاتر از طریق مرزها به کشورهای همسایه قاچاق می‌شد.

این سیاست همچنین موجب شد میزان واردات محصولات کشاورزی به شدت افزایش پیدا کند و تولید این محصولات از صفره بیفتد. برهم زدن قیمت‌های نسبی در بخش کشاورزی موجب شده است مصرف برخی از کالاهای کشاورزی افزایش غیرمعقولی داشته باشد. واردات بی‌رویه بخش